

L'EXPOSICIÓ "EL FIL DE LA HISTÒRIA" DEL MNAT: PATRIMONI, HISTÒRIA I EDUCACIÓ EN COL·LABORACIÓ

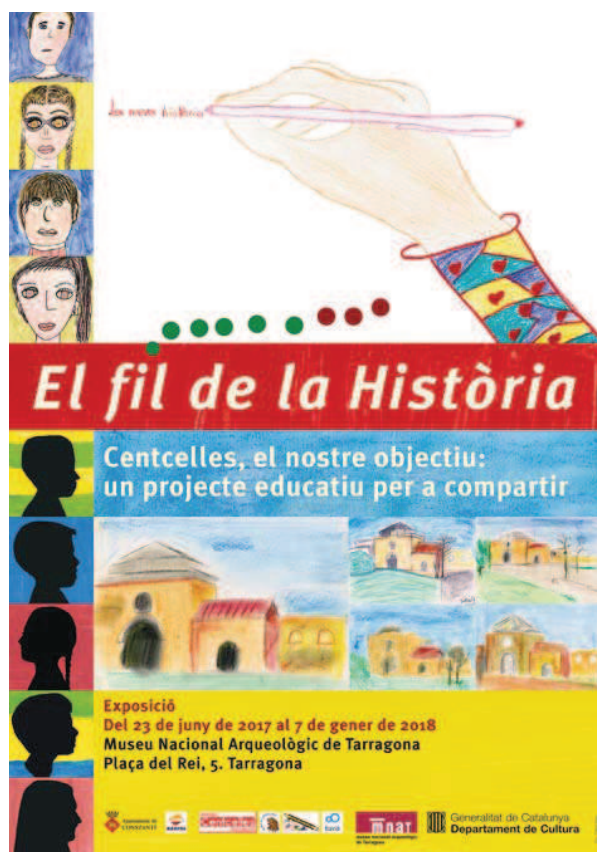
Pilar Sada

Museu Nacional Arqueològic de Tarragona

L'exposició *El fil de la història*. Centelles, el nostre objectiu: un projecte educatiu per compartir –organitzada pel Museu Nacional Arqueològic de Tarragona amb la col·laboració de l'Ajuntament de Constantí, l'Arxiu Municipal de Constantí, el Col·legi Turó, l'Escola Centelles, l'Escola Mossèn Ramon Bergadà, l'Institut de Constantí i el patrocini de l'empresa Repsol–, més enllà de recollir i presentar els principals treballs realitzats durant les cinc edicions del projecte *Centelles, el nostre objectiu*, vol ser una plataforma i una oportunitat de reflexió global sobre el valor de la història –ara i aquí–, sobre el paper del patrimoni per al seu coneixement, sobre la responsabilitat d'aquest patrimoni i dels museus, en general, en el seu paper educador i de desenvolupament social i, fonamentalment, sobre la necessitat i capacitat de proposar i de portar a terme projectes col·laboratius que incideixin –més enllà dels objectius particulars i de les estratègies sectorials– en un benefici global per a la societat actual.

Coincidint, doncs, amb la cinquena edició del projecte *Centelles, el nostre objectiu*, la proposta de treball per al curs 2016-2017 va ser la d'organitzar una exposició, una part de la qual pogués recollir les reflexions i els treballs fets durant el curs per tots els participants, que permetés –estirant el fil de la història– conèixer de primera mà –situant l'alumnat en el centre del procés– el valor de la història i les eines que es poden utilitzar per al seu coneixement. Entre d'altres el patrimoni, concretat, en aquest cas, en el conjunt monumental de Centelles, l'element patrimonial més antic de Constantí, eix del nostre projecte i declarat Patrimoni Mundial l'any 2000.

Cartell de l'exposició

PER QUÈ EL FORMAT D'UNA EXPOSICIÓ?

Segurament, podríem dir que exposar és una de les finalitats més importants de l'activitat d'un museu i la seva forma de difusió més rellevant. Tenint en compte, a més, la diversitat de formats que –amb les noves tecnologies– pot adoptar.

Exposar implica posar alguna cosa en evidència, mostrar-ho, però, també, posar en relació, establir vincles i participacions. En aquest sentit, el format expositiu es considera com una interacció entre diversos protagonistes. En aquest cas entre tots els participants en el projecte *Centelles, el nostre objectiu* i totes les persones que puguin participar en la visita d'aquesta exposició.

Exposar pot significar, també, arriscar, arriscar-se. És en aquest sentit també que es proposava aquesta línia de treball com un nou pas en aquest projecte cooperatiu, cercant noves vies de desenvolupament, que es volien compartir amb tothom.

CONTINGUT I FORMALITZACIÓ

Ciceró deia de la història que és "mestra de la vida". El professor Josep Fontana –en el seu llibre *La història després de la fi de la història. Reflexions i elements per a una guia dels corrents actuals*, publicat el 1992– assenyalava que "entre les ciències socials, la història té el privilegi de ser la més pròxima a la vida quotidiana i l'única que abasta tot el que és humà en la seva globalitat. És també aquella que, quan s'ho proposa, té la virtut de ser la més comprensible per a un major nombre de receptors del seu missatge". Per poder navegar en el complex món actual, tothom necessita informació històrica que li permeti conèixer els antecedents del present per poder decidir amb més coneixement i racionalitat.

Aquestes idees han guiat, des de l'inici, el projecte *Centelles, el nostre objectiu* i han estat l'eix central de la proposta de treball del curs 2016-2017, proposant, com a element de formalització i confluència de tots els treballs que s'han desenvolupat, el format d'una exposició: *El fil de la història*. S'hi poden veure tots els materials interactius, audiovisuals, originals, maquetes, etc. elaborats durant aquest curs, així com documents i altres elements i objectes recopilats durant el procés de treball. S'hi poden veure i experimentar, també, els principals projectes desenvolupats durant les cinc edicions del projecte.

L'exposició està estructurada en tres àmbits: *Estirant del fil de la història...*, *Centelles, el nostre catalitzador històric!* i *"Centelles, el nostre objectiu": Un projecte per a l'educació i la participació ciutadana*.

El primer àmbit –*Estirant del fil de la història...*– recull els treballs realitzats durant aquest curs, que han estat la resposta a algunes de les preguntes que ens vam formular: Què és la història? Per què ens interessa o ens pot interessar conèixer-la? Quina importància poden tenir les "nostres" històries i les dels nostres avantpassats? Ens pot servir aquest coneixement ara i aquí?

Vista de la part corresponent a la història personal –La meva història també escriu la història– de l'àmbit Estirant del fil de la història

Per intentar respondre-les vam concretar què ens agradaria saber, o què ens serviria d'ajuda per avançar en aquest coneixement. Vam pensar que seria interessant partir del que tenim més a prop: nosaltres, les nostres famílies, els nostres avant-passats, les nostres escoles i el nostre poble. *La meva història també escriu la història*, *Història de les escoles de Constantí i Constantí*, *l'espai viscut* constitueixen els apartats d'aquest àmbit, en els quals han estat treballant durant tot el curs els diferents centres participants i que ens mostren des de la història/les històries personals, l'evolució dels espais educatius pròxims, fins a arribar a l'espai comú, que és Constantí. En un recorregut que ens porta des del moment actual fins a les portes de Centelles, l'element patrimonial més antic que es conserva a Constantí –eix del nostre projecte– i que se'ns ofereix com un element de desenvolupament del coneixement històric.

Tot el projecte del curs 2016-2017, amb les seves realitzacions i processos de treball, es pot consultar a:

<http://www.mnat.cat/?page=activitatsdetall-ciclesactuals&id=objectiu&idAct=117>

El patrimoni és la part visible de la història. És un eina que ens permet conèixer els antecedents del nostre present i reflexionar sobre el passat i sobre el futur.

Permet arrelar-nos i, a la vegada, tenir una visió global de les moltes cultures, que s'han anat succeint i que conviuen en aquests moments, mostrant la diversitat del conjunt de la societat.

Es converteix, doncs, o es pot convertir en una eina essencial –en el cas que ens ocupa– per al desenvolupament del coneixement històric, però, també, per a la formació general de les persones, en tots els seus aspectes.

El nostre projecte ha partit d'un element patrimonial fonamental per a Constantí, el conjunt monumental de Centelles, exemple singular de la tardoantiguitat a Hispània. Un exemple clar, també, de la funció que el patrimoni pot tenir en aquests moments i del seu paper com a generador de coneixement, de formació i d'implicació en el desenvolupament territorial i social proper.

Vista general de l'àmbit Estirant del fil de la història

Els materials interactius i els audiovisuals són una part important de l'exposició

Conèixer Centelles ens ha permès apropar-nos a l'època romana, a la seva arquitectura, als canvis socials, polítics i ideològics de l'Imperi Romà, al seu art... Ens ha proporcionat, també, un coneixement de l'evolució històrica del territori més pròxim i a la vegada ens ha obert a l'interès per altres patrimonis en diferents formats i en diferents llocs.

Aquests aspectes són els que recull el segon àmbit de l'exposició, *Centelles, el nostre catalitzador històric!*, en el qual es presenten les diferents eines utilitzades i les propostes al voltant de les quals s'ha generat el procés de treball, recollit en els següents apartats: *Hem treballat a Centelles* –amb la realització de tallers i activitats de reconstrucció històrica–; *Hem utilitzat l'exposició "Re-descobrint Centelles* –per aprofundir en el coneixement d'aquest element patrimonial i en els llenguatges expositius–; *Hem conegut com es fa una exposició* –a més dels llenguatges expositius, hem hagut d'apropar-nos a la metodologia i als processos d'organització d'una exposició–; *Hem incorporat al projecte l'Arxiu Municipal de Constantí* –com una altra font patrimonial fonamental per conèixer la història de Constantí i el patrimoni documental–; *Hem compartit els nostres treballs. Hem après els uns dels altres* –a través d'una jornada de presentació dels treballs realitzats cada curs, dins de la Setmana Cultural de Constantí, que ha estat un altre dels eixos del projecte–; *Hem anat a conèixer altres elements patrimonials* –com a reconeixement per la feina feta durant el curs, els alumnes participants en el projecte han anat a conèixer altres patrimonis que poguessin complementar i ampliar el treball realitzat. Finalment, aquest espai convida a *Mirar Centelles amb uns altres ulls!*, a partir de fotografies 3D, projecte realitzat pel fotògraf Hug Teixidó.

El tercer àmbit de l'exposició, *Centelles, el nostre objectiu'*: *Un projecte per a l'educació i la participació ciutadana*, recull les principals propostes realitzades dins del projecte *Centelles, el nostre objectiu* durant les cinc edicions que se n'han fet. Un projecte educatiu i de participació ciutadana en el patrimoni, impulsat i coordinat pel MNAT en col·laboració amb l'Ajuntament de Constantí, que compta amb el patrocini de l'empresa Repsol i la participació de tots els centres educatius de Constantí: Escola Centelles, Escola Mossèn Ramon Bergadà, Institut Constantí i Col·legi Turó, i que té com a objectius, entre d'altres:

- Introduir noves formes d'accés al coneixement de l'època romana, a partir d'un monument clau de Constantí, el conjunt monumental de Centelles, que és Patrimoni Mundial.
- Plantejar una experiència de participació ciutadana en el patrimoni històric i cultural més proper, amb l'objectiu d'implicar els joves en el seu coneixement, valoració i difusió.
- Fomentar entre els participants el treball cooperatiu, que faciliti el desenvolupament d'actituds de respecte, valoració i defensa del patrimoni a través del seu coneixement i l'aprenentatge.
- Incentivar propostes per al coneixement de Centelles que puguin ser utilitzades per la comunitat educativa i per la societat en general.
- Treballar a partir de les noves tecnologies.

Maqueta de Centelles realitzada per un dels centres educatius que participa en el projecte, que tanca el primer àmbit de l'exposició i connecta amb el segon àmbit, que recull la metodologia de treball utilitzada en el projecte i a l'entorn de Centelles

Vista general de l'àmbit *Centelles, el nostre catalitzador històric!*

La finalitat és que els centres l'incorporin com a eix de treball dels seus projectes educatius i que s'estableixi un treball col·laboratiu entre tots els participants.

El desenvolupament del projecte es fa dins d'un grup de treball en el qual estan representats tots els centres i institucions participants, coordinat pel MNAT i amb una dinàmica participativa i en contínua avaluació.

Tot el projecte es pot consultar a la web del MNAT: <http://www.mnat.cat/?page=activitats-detall-ciclesactuals&id=objectiu&idAct=73>

L'any 2014 el projecte *Centelles, el nostre objectiu* va rebre el Premi Didascàlia dins del Premis Auriga a experiències docents.

Iniciat durant el curs 2012-2013, en el projecte hi han participat prop de 800 alumnes, i durant les seves cinc edicions s'han fet diferents projectes, utilitzant diferents models i formalitzacions, dels quals se'n poden veure deu a l'exposició: *Hem fet un documental!* –realitzat pels alumnes de 5è de l'Escola Centelles curs 2012-2013–; *Hem fet un còmic!* –alumnes de 5è d'EP de l'Escola Centelles del curs 2013-2014–; *Hem fet jocs de taula!* –alumnes de 1r d'ESO del Col·legi Turó del curs 2014-2015–; *Hem teatralitzat la nostra història!* –alumnes de 5è d'EP de l'Escola Centelles del curs 2014-2015–; *Hem fet audioguies en català, castellà, anglès i àrab!* – alumnes de 5è d'EP de l'Escola Mossèn Ramon Bergadà cursos 2014-2015 i 2015-2016–; *Hem fet el llibre de la fauna i la flora a Centelles!* –alumnes de 1r d'ESO del Col·legi Turó curs 2015-2016–; *Hem fet la Revista de Centelles!* –alumnes de 5è d'EP de l'Escola Centelles curs 2015-2016–; *Hem fet el Kahoot de Centelles!* –alumnes de 4t d'ESO de l'Institut de Constantí curs 2015-2016 –; *Hem mirat Centelles, hem fet mirar Centelles!* –projecte transversal dels departaments de llatí, visual i plàstica i informàtica amb els alumnes de 4t d'ESO de l'Institut de Constantí–; *Hem fet un mosaic del projecte!* –projecte dels alumnes de 5è d'EP de l'Escola Mossèn Ramon Bergadà del curs 2013-2014, que es va centrar en l'estudi dels mosaics i van finalitzar amb la realització d'un mosaic digital (utilitzant l'apli-

ció <http://www.easymoza.com/>) a partir de totes les imatges que els alumnes havien pres amb les seves càmeres dels tallers i les activitats fetes a Centelles, que reproduïa una de les imatges més conegudes del mosaic de la cúpula de Centelles: el lleó de l'escena de *Daniel a la fosa dels lleons*.

Amb aquesta imatge –tan coneguda i significativa de Centelles–, formada per les fotografies de les activitats didàctiques realitzades sobre l'element patrimonial i de les diferents propostes educatives, finalitza l'exposició, com un resum del que ha estat i vol ser aquest projecte i amb el desig d'un "continuarà..."

Projecte i organització:

Museu Nacional Arqueològic de Tarragona
Amb la col·laboració de: Ajuntament de Constantí, Arxiu Municipal de Constantí, Col·legi Turó. Escola Centelles, Escola Mossèn Ramon Bergadà i Institut de Constantí

Patrocini:
 REPSOL

Idea, guió, textos, museografia i coordinació general:
 Pilar Sada

Equip de treball i desenvolupament del projecte:

Araceli Bertran (Escola Mossèn Ramon Bergadà); Nazaret Borges (Escola Mossèn Ramon Bergadà); Robert de Pablos (Institut de Constantí); Josep Estivill (Arxiu Municipal de Constantí); Gerard Ferrer (Institut de Constantí); Dolors Fortuny (Ajuntament de Constantí); Mercè Grané (Institut de Constantí); Samuel Montes (Escola Centelles); Carlos Páez (Escola Mossèn Ramon Bergadà), Jordi Piñol (Institut Constantí), Laura Ramos (Escola de Centelles) i Pilar Sada (MNAT).

I els alumnes del curs 2016-2017 de 5è d'EP de l'Escola Centelles, de 5è d'EP de l'Escola Mossèn Ramon Bergadà, de 1r d'ESO del Col·legi Turó i de 3r d'ESO de l'Institut de Constantí.

Amb la col·laboració de:

Gemma Jové, Montserrat Perramon, Josep Anton Remolà i Marta Serrano (MNAT)

Disseny gràfic i col·laboració en la museografia:
 Marc Valls

Fotografia: Gemma Jové

Edició i masterització àudios i vídeos:
 Adolf Alcañiz

El kahoot de Centelles i les audioguies en codis QR.

